

वा० रा०

॥९७॥

तेन मार्गेण दिङ्मार्गेण गच्छंतोधावंतोनराधिपं रामं निरीक्षते ॥ एवमिगितं लक्ष्मणोपश्रयदित्याह ॥ येनेति ॥ येन हेतुना मार्गमाकाशमार्गं पुनर्भूमौ गमनाय भूमिच निरीक्षते ॥ १९ ॥ पुनश्च मार्गं दर्शयितुमिच्छंतोलक्ष्मणेनोपलक्षितास्तेषामिगितं लक्ष्मणोलक्षयामासेत्यर्थः ॥ आकाशमार्गेण गत्वा दक्षिणदिशि दूरेस्थापिता सीता दक्षिणदिशि गच्छतेत्येवं तदिगितं ॥ तेषांच वचनसर्वस्वभूतं स्वयं लक्षयामास ततोज्ञात्वा भ्रातरमप्युवाचेत्यर्थः ॥ आर्तवत् आर्तार्हं ॥ २० ॥ २१ ॥ २२ ॥ तस्यागमः तस्याआगम

तेन मार्गेण गच्छंतो निरीक्षते नराधिपं ॥ येन मार्गं च भूमिच निरीक्षते स्म ते मृगाः ॥ १९ ॥ पुनर्नंदंतो गच्छंतिलक्ष्मणेनोपलक्षिताः ॥ तेषां वचनसर्वस्वलक्षयामास चेंगितं ॥ २० ॥ उवाच लक्ष्मणो धीमान् ज्येष्ठभ्रातरमार्तवत् ॥ कसीते तित्वया पृष्टाय दिमे सहसोत्थिताः ॥ २१ ॥ दर्शयन्ति क्षितिं चैव दक्षिणां च दिशं मृगाः ॥ साधु गच्छावहे देव दिशमेतां च नैर्ऋतिं ॥ २२ ॥ यदि तस्यागमः कश्चिदार्यावासाथ लक्ष्यते ॥ बाढमित्येव काकुत्स्थः प्रस्थितो दक्षिणां दिशं ॥ २३ ॥ लक्ष्मणानुगतः श्रीमान् वीक्षमाणो वसुंधरां ॥ एवं संभाषमाणौ तौ अन्योन्यं भ्रातराबुभौ ॥ २४ ॥ वसुंधरायां पतितपुष्पमार्गमपश्यतां ॥ पुष्पवृष्टिं निपतितां दृष्ट्वा रामो महीतले ॥ २५ ॥ उवाच लक्ष्मणं वीरोदुःखितोदुःखितं वचः ॥ अभिजानामि पुष्पाणि तानीमानि ह लक्ष्मण ॥ २६ ॥ अपि नद्धानि वै देव्यामया दत्तानि कानने ॥ मन्ये सूर्यश्च वायुश्च मेदिनी च यशस्विनी ॥ २७ ॥ अभिरक्षन्ति पुष्पाणि प्रकुर्वन्तो मम प्रियं ॥ एवमुक्त्वा महाबाहुर्लक्ष्मणं पुरुषर्षभं ॥ २८ ॥ उवाच रामो धर्मात्मा गिरिं प्रसवणाकुलं ॥ कच्चिद्विभूतानां दृष्टा सर्वांगसुंदरी ॥ २९ ॥

इत्यर्थः ॥ आर्षो दीर्घः ॥ ज्ञापकं वस्तु दृश्येतेत्यर्थः ॥ २३ ॥ २४ ॥ पतितपुष्पमार्गं पतिपुष्पयुतं मार्गं ॥ २५ ॥ अभिजानामि ॥ प्रत्यभिजानामि ॥ २६ ॥ अपि नद्धानि केशपाशे बद्धानि ॥ अम्लानत्वेन रविः ॥ अपनयनेन वायुः ॥ धारणेन वसुंधरा ॥ मयि यं सीता ज्ञापनरूपं प्रकुर्वन्तो रक्षन्तीति मन्ये ॥ २७ ॥ २८ ॥ मया विरहिता कच्चिद्रम्ये वनोद्देशे सर्वांगसुंदरी दृष्टा ॥ २९ ॥

आ० का०

॥९७॥